

Lipposesta Turjanlinnaan

(Jatk. siv. 4)

Pyysin toimitusta ottamaan kuvan tästä Lipposen mestarin talosta, josta muistelen kerran talvella jo puhuneeni ja kaiken lisäksi samoissa merkeissä kuin nyt. Tämä pakina sattuu nimittäin erään papinpojan yhdeksänneksikymmenenneksiensimmäiseksi syntymäpäiväksi. 75 vuotta sitten tässä talossa, Torikatu 37, talon portinpielessä asusti useitakin papinpoikia ja taisi asustaa joku mamsellikin. Papin nimi oli August Benjamir Callanius, pojista nuorimman nimi Ilmari. Ilmari tämän sittemmin on kertonutkin, mutta silloin hän oli jo Kianto. Kirjan nimeksi hän pisti — "Papin poika". Talon nykyinen isäntä Kustaa Lipponen, "vasta" kahdeksankymmentäviisivuotias, on todistanut, että Suomussalmen papinpoika puhui totta.

Totta lie puhunut papinpoika silloinkin, kun antoi elämisen neuvon kirjailijaveljilleen Otto Manniselle, kutsuttu "Viisaaksi Manniseksi", ja Sakari Pälsille, molemmat nyt edesmenneitä, Pälsi aivan äskettäin. Kaskunkertoja nimittäin sanoo mainittujen kirjailijakuuluisuuksien Mannisen suulla kysyneen Kiantolta, jonka 75-vuotispäiviä tiemmä silloin vietettiin, että sanoo pa nyt, veli Ilmari, mikä se on sinun elämäsi ja nuorekkuutesi salaisuus. Manninen kuului tunteeen itsensä suorastaan ukoksi vanhemman kollegansa rinnalla. Tähän Kianto: Asia on sillä tavalla, että ensimmäiset viisikymmentä vuotansa ihmisen elää niinkuin tahtoo.

Tauko ja ajatusviiva, jonka jälkeen Kianto jatkoi: — mutta sen jälkeen ei pidä elämäntapaansa muuttaa.

Tavoillansa Iki nyt on elänyt yhdeksänkymmentäyksivuotiaaksi.

Jos lukija haluaa palauttaa mieleen, miten koulupoika Ilmari eleli Lipposen aikoina, sopii katsoa sitä "Papin poikaa" tai muistelmatosta "Iki-Kianto kertoo", joka nyt ainakin lienee kirjakaupassa.

Minä tarkoitin jatkaa tästä Lipposelta Kakaravaaran Mustosen kautta sinne Merikosken niskaan, josta ennenvanhaan laulettiin, että "Oulun kasarmilta ei kuulu itku eikä nauru, vaan sieltä kuuluu siknaalin soitto ja sotilaspoikain laulu". Oli nimittäin mielessä, että Ilmarius Calamrüksesta piti tulla sotilas eli niinkuin hän itse kirjoittaa: "Mutta salaperäisen viehättävänä loisti sitävastoin edessä tulevaisuuden hämärästä upseerin urhea hahmo, upseerin kiiltävä univormu, upseerin jalo toimi." Nämäkin sanat löydän äskenmainitusta kokoomateoksesta ja valikoimasta "Iki-Kianto kertoo". Kysymyksessä on erään ylioppilaan muodonmuutos tarkk'ampujapataljoonan vapaaehtoiseksi, josta sitten ennen pitkää tuli "helvetin vapaaehtoinen". Kuten saattoi arvata, sanomme me nykypolven jälkivisaat.

Kirjailijauran alkua vapaaehtoisuusvuosi suuriruhtinaanmaan tarkk'ampujissa joka tapauksessa merkitsi, sillä neljä vuotta myöhemmin eli 1896 ilmestynyt IC:n esikoinen sai nimekseen "Väärällä uralla". Kun en kuitenkaan löydä koko "Väärää uraa" hyllystäni, jossa se varmasti on, jätän Oulun kasarmit tällä kertaa tähän. Sopiipahan tykkipoikien siellä vanhalla kasarmilla tietää, että on siellä kuuluisuuksia ennenkin kokeiltu kouluttaa ja kasvattaa. (Kirjamiehistä jo ennen Kiantoa Santeri Ingman-Ivaloa!)

Meikäläisten vuorostaan ollessa sotahommissa — eikä silloin ollutkaan leikkisodista kysymys — otti kirjankustantaja Otava uuden painoksen pienestä kirjasta nimeltä "Turjanlinnan satukirja". Tuopa kirja nyt sattui käteeni, kun "uraa" etsin. Hämmästyin: tosiaan keskellä sotaa, armottomana vuonna 1943. Kirja on lähinnä omistettu ensimmäiselle tyttärelle, sotilapselle, ja tekijä sanoo siinä

mm. näin: "Se on ajalt armahalta, Eikä tältä harmajalta/Jolloin raivoo suuri sota —/ Näin siis Satu vastaan ota."

Voi veljet, mitä muistoja tuo kirja palauttaakaan mieleen! Sehän oli vanha tuttu jo lapsuusvuosilta, sisältävä, niinkuin kustantaja lioittelematta kansilehdelläkin sanoo (kerrankin): "— sisältää yksinomaan sellaisia satuja, joita lapset ymmärtävät, myöskin syrjäisten korpimökkien maalaislapset." Totta! Esiin marssivat Pöksy-Paavo ja Paita-Maija, Itku-Iikka ja Tutte-liini, Sääskenyömäri Poika ja — jeskamandeera — Kukko-Pappa koko kanakammioineen, Isabelleineen, Auruuroineen, Tipa-Kripa de la Krino-liinoineen, Henrietta Hellantettoineen ja Rebecka Makkosineen.

— Kot-kot-kot- ja kiukkuni kiehuu...

Turjanlinnan silloinen vielä — armon vuonna 1915 — nuorehko isäntä kirjoitti, kuten tiedetään, nämä sadut omille lapsilleen, syrjäisen jumalanseläntäkaisen korpipirtin alamaailman kulttuurista tietymättömälle luonnonlapsen elämää viettävälle omalle jälkikasvulleen.

Siinä on myös satu Turjanlinnan akkunaruuduista. "Linnan" eräät akkunaruudut olivat värikköitä, ja antoivat sellaisina aiheen monenlaisiin romanttisiin tarinoinhin. Korven lapsille ne varmaan olivat ihmeellinen kokemus. Iki-Kiannon elämässä ja tuotannossa niillä nähdäkseni on vertauskuvallinen merkitys. Turjanlinnaan saattoi ja saattaa katsoa monenväristen lasien läpi. Yhden ruudun läpi näkyvät sadunkertoja Ilmari Kianto, monille kirjanlukijoille ja jopa Kiannon ystävillekin tuntematon, mutta tutustumisen arvoisen. "Ouille ja muille Suomen lapsille tehnyt opiksi ja huviksi", sanoo kirjailija. "Sadut on tarkoitettu aikuisten kerrottaviksi", sanoo kustantaja.

Onnea!

P a n u

(Jatk. siv. 6)

